

Skjøtselsplan

Hva er en skjøtselsplan og hvorfor trenger vi den?

Bakgrunn

Hamar kommune har de siste årene fått en del henvendelser fra beboere på Kirkebyenga omkring hogst, skjøtsel og pleie av «friområdene» på boligfeltet. Under våren 2020 ble flere store, gamle grantrær hogd på deler av friområdet bl.a. fordi noen av trærne i verste fall kunne blåse ned og skade hus. Noen vil hogge trær for å beholde utsikten, og andre vil beholde trærne for å bevare en leskjerm mot nordavinden og trafikkstøyen fra Gåsbovegen. Vangsåsen Vel blir ofte høringsinstans i slike saker, og vi savner retningslinjer. Derfor satte vi i gang arbeidet med å lage en skjøtselsplan. Kommunen som grunneier er informert og har uttrykt tilfredshet over at velforeningen tar initiativ til å utarbeide en skjøtselsplan for området.

Utarbeidelse

På bakgrunn av overnevnte har en arbeidsgruppe, i regi av Vangsåsen Vel, utarbeidet et forslag til en skjøtselsplan for skog- og engarealene innenfor reguleringsgrensene på Kirkebyenga. Planen er retningsgivende og angir hvordan skog- og engarealene, samt lebeltet og vegetasjon langs Kirkebybekken skal forvaltes og skjøttes. Planarbeidet ble utført i løpet av vinteren/våren 2021 og godkjent av Hamar kommune XXXX.

Skjøtselsplaner

Skjøtselsplaner er planer for hvilken type natur et område skal ha og planen skal være et praktisk hjelpemiddel for å oppnå denne naturtypen gjennom skjøtselstiltak.

Målsetting

Skjøtselsplanen er utarbeidet for:

- Å sikre godt naboskap gjennom å etablere felles retningslinjer for hvordan skog- og engarealene, samt lebeltet og vegetasjonen langs Kirkebybekken skal forvaltes og skjøttes.
- Den skal beskrive hvilke skjøtselstiltak som må til for å oppnå disse ønskene/målene.
- Sørge for at krav i reguleringsplanen for friområdene tilhørende Kirkebyenga blir fulgt opp (reguleringsplan for Kirkebyenga, Hamar kommune, datert 1990, endret 16.02.2004).

Målgruppe

Planen er utformet slik at alle disse målgruppene skal ha nytte av planen og dens innhold:

Dugnadsgjeng eller enkeltpersoner

En dugnadsgjeng eller enkeltpersoner skal enkelt kunne slå opp i planen og se hvordan et avgrenset område skal skjøttes.

Innleid tjenestehjelp

- Skal enkelt kunne slå opp i planen og se hvordan et avgrenset område skal skjøttes.

Vangsåsen Vel

Vangsåsen Vel skal kunne benytte planen under eventuelle høringssaker for å bedre kunne vurdere ønsker fra beboerne opp mot overordnede rammer som gis for skjøtselstiltak.

Kommunen

Skal kunne godkjenne planen som framtidig skjøtelsesregime for Kirkebyenga, slik at beboerne på Kirkebyenga (og Øvre Kirkeby/Vangseterlia) ikke trenger å kontakte kommunen hver gang det skal foretas skjøtsel på skog- og engarealene innenfor reguleringsgrensene på Kirkebyenga.

Rammebetingelser

Skjøtelsesplanen må forholde seg til ulike offentlige myndigheter og rammeverket finnes i en rekke lover og forskrifter i forvaltninga.

Utvalgte viktige lovverk og forskrifter som er mest relevante for denne skjøtelsesplanen:

- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
- Lov om kulturminner (kulturminneloven)
- Forskrift om fremmede organismer
- Forskrift om prioriterte arter

I tillegg er det kommunale vedtak, bestemmelser, tillatelser, avtaler og standarder som skjøtelsesplanen må forholde seg til, eksempelvis kommuneplanen og reguleringsbestemmelser.

Utdrag fra reguleringsbestemmelsene for Vangseter 1

§3. FRIOMRÅDER

1. Friområder/lekeområder skal opparbeides etter plan godkjent av bygningsrådet.
2. I friområder som omkranser boligområdet skal bestående og framtidig vegetasjon nyttes som lebelte/leskog. Hugging eller rydding av trær tillates ikke uten at dette inngår i plan jf. pkt. 1.

Utdrag fra bestemmelsene i reguleringsplanen for friarealene på Kirkebyenga

Om kulturminner.

I samsvar med bestemmelsene i Lov om kulturminner, skal man ved arbeid i marken, dersom det oppdages mulige kulturminner, straks stanse arbeidet i den grad det berører det mulige kulturminnet og dets sikringssone på 5 m. og varsle kulturminnemyndigheten.

5. SPESIALOMRÅDER (PBL § 25 1.ledd nr. 6).

5.1 Friluftsområde (på land)

3. Området Fr2 skal brukes til friluftsområde. Snauhogst er ikke tillatt. Hogst av enkelt trær og busker er tillatt, når behovet for pleie og vedlikehold av vegetasjonen er tilstede.
4. Område Fr1 er gammel slåtteeng. Område kan brukes som friluftsområde. Bruken skal ikke være av en slik karakter at den sliter ut vegetasjonsdekket eller gjør at den karakteristiske vegetasjonen

forsvinner. I F1 skal alt oppslag av busker og trær fjernes tidlig, og det kan med fordel drives slått som tidligere.

5.2 Frisiktsone ved veg

1. Innenfor frisiktsoner skal det ikke være vegetasjon eller andre sikthindringer høyere enn 0.5 m over vegbanens nivå. Oppstammede trær kan tillates.

6. FRIOMRÅDE (PBL § 25 1.ledd nr.3).

6.1 Friområde - Lekeareal for barn

1. F1 skal være lekeareal for barn. Området skal tilrettelegges for lek med akebakke, BMX-bane, ballplass og lekeplass, naturområder og lignende. Arealet kan opparbeides av beboerne i området etter plan godkjent av kommunen.

Fremmede uønskede arter

Fremmede uønskede arter er arter som på grunn av menneskelig aktivitet er spredt utenfor sitt naturlige utbredelsesområde (tidligere eller nåværende) og spredningspotensial. Noen arter er fremmede i hele Norge, mens andre er regionalt fremmede da de kun finnes naturlig i deler av landet.

Hageavfall som dumpes i friområdene er ulovlig og regnes som forsøpling på samme måte som dumping av annet avfall. Hageplanter som spres i naturen kan konkurrere ut sjeldne og truede arter, bringe med seg skadelige sopp og insekter, endre jordsmonnet og overta store arealer. Artene som utgjør en trussel mot naturmangfoldet i Norge, havner på "Fremmedartslista" (tidligere kalt "Svartelista"). (<https://www.artsdatabanken.no/>).

Rødlistede arter og verneinteresser

Rødliste er en liste over arter eller naturtyper med vurderinger av deres risiko for å dø ut (utryddelse) eller forsvinne fra et område. I arbeidet med skjøtseleksplanen har det ikke kommet fram informasjon om rødlistede arter eller andre verneinteresser i området skjøtseleksplanen dekker. Det er derfor ikke lagt inn hensyn utover reguleringsplanens bestemmelse om at man skal opprettholde artsrikdommen i området.

Kulturminner

I Norge er det mange ulike typer kulturminner, fra ulike historiske perioder og samfunnsområder. I alt 428 852 kulturminner er registrert i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. Det er gjort flere kulturminneregistreringer i området Kirkebynga - Vangseterlia (se vedlegg 1). Disse kulturminnene skal tas hensyn til i skjøtseleksplanen.

Generelt om kantsoner langs vassdrag

Kantvegetasjonens betydning for livet i og langs små og store vassdrag er ubestridelig. Dette understrekes ved at kantsonen er beskyttet gjennom både naturmangfoldloven og vannressursloven samt lovverk innen landbruk og skogbruk.

Bredden på kantsonen kan variere og kan fastsettes av kommunen eller fastsettes i rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven. Kantskog har flere viktige funksjoner:

- Røtter av trær og busker binder jorda sammen og hindrer erosjon
 - Bred kantsone kan redusere skader ved flom og isgang
 - Tar opp næringsstoffer/avrenning som forurensar elvevannet
 - Gir skygge og hindrer oppvarming av vannet (eks. varmt vann gir økt begroing og dårlige vekstforhold for fisk)
 - Nedfall av løv gir næring til bunndyr
 - Fiskeyngel kan få så mye som 70% av all næringen fra vegetasjonen langs elva
 - Viktig viltkorridor – vandringsvei for småvilt og hjortevilt
- Lauvskog langs vassdrag er viktige hekkeplasser for fugl
 - Store eldre trær langs vassdrag utgjør ofte viktige biotoper for vedboende sopp og insekter
 - Gamle trær utgjør viktige elementer i landskapet

Fjerning av kantvegetasjon skal omsøkes Fylkesmannen, men det er likevel lov å drive skjøtsel av kantsonene gitt at man ivaretar de biologiske verdiene som er der. Overhengende trær og eldre trestokker og røtter som ligger i elva er viktige elementer som gir skjul og mat for bunndyr og fisk og bør derfor ikke fjernes. Likevel bør slike nedfallsklare trær fjernes hvis de kan medføre at elva demmes opp og øker flomfaren. Dette gjelder særlig i og ovenfor urbane områder der bygninger, veier og annen infrastruktur kan bli utsatt for flom.

Kantsonene bør generelt skjøttes med varsomhet, og der kantvegetasjonen mangler bør det etableres ny kantvegetasjon, fortrinnsvis av stedegen vegetasjon. Vegetasjonen må gjerne bestå av både gress, urter, busker og trær i forskjellig alder og høyde. Bredden og tettheten på vegetasjonsbeltet kan med fordel variere slik at noen kortere strekninger kan tynnes mye for å slippe lys til undervegetasjonen, mens andre strekninger får stå urørt.

Arealene som angår skjøtselsplanen, status og forslag til skjøtselstiltak for disse

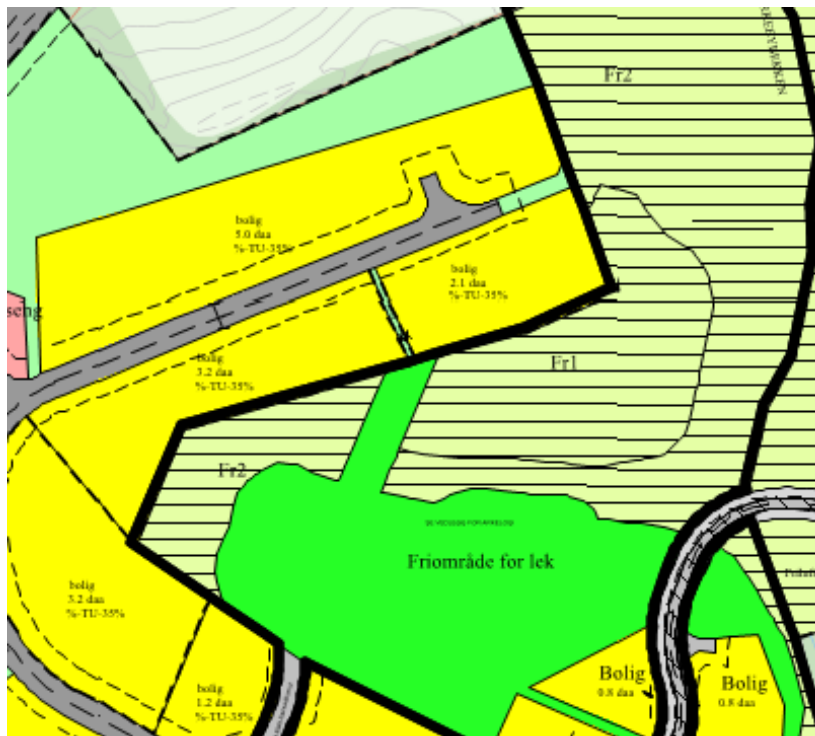
Skjøtselsplanen gjelder for følgende arealer:

Område	Mål for skjøtsel	Status	Aktuelle skjøtselstiltak
Rødt felt (se figur 1)	Holde nede trær som har anlegg for å vokse seg høye. Ellers skal den naturlige vegetasjonssammensetningen i området beholdes.	Arealene det er snakk om er ca. 0,7 daa i det vestre området og ca. 1,8 daa i det østre. Her har det stått gamle og tette grantrær med en høyde over 20 meter. Disse ble hogd i 2020. Etter hogsten står det nå igjen enkelttrær av lauv og yngre grantrær.	Snauhogst er ikke tillat, men trær og busker som etter hvert vokser seg store og blir til sjenanse for utsikt og/eller er til fare for vindfall vil kunne hogges.
Grønt felt (se figur 1)	Åpen skog som skal kunne benyttes som leke- og friområde. Gjenopprette områdets preg som gammel kulturmark med rik bakkevegetasjon og en naturlig vegetasjonssammensetning.	Tidligere kulturmark (også kulturminner) med rik bakkevegetasjon og hvor det vokser opp tett lauvskog i ulik høyde og alder. Treslag er rogn, or, osp, bjørk og noe gran.	Tynning i lauvskogen for å få mer lys inn som er bra for bakkevegetasjonen.
Lilla felt (se figur 1)	Gjenopprette områdets preg som slåttemark.	Tidligere slåttemark som er i ferd med å gro igjen.	Årlig skjære ned mindre busker og trær som kommer opp i feltet.
Lebeltet som er markert med lysegrønt nord for de øverste husene på Kirkebyenga (se figur 2).	Bestående og fremtidig vegetasjon skal opprettholdes som lebelte/leskog, først og fremst for å hindre kald værtrekk fra nord i å trenge nedover Kirkebyenga. Derneft skal lebeltet bidra med å redusere støy fra Gåsbovegen.	Intakt lebelte av ulike treslag.	Lebeltet/leskogen skal opprettholdes i størst mulig grad, men man kan hugge ned de høyeste trærne som hindrer mest utsikt. Videre legges det opp til å gjennomføre tynning av skog der trær står svært tett.
Vegetasjonen langs og ved Kirkebybekken markert med lilla (se figur 2 FR2 i	Opprettholde kantsonens økologiske funksjon langs Kirkebybekken. Videre bevare hele dette området som en viktig viltkorridor og biotop	Langs bekken finner vi en naturlig variasjon av eldre trær og nyere reetablert	Her skal vegetasjonen få vokse fritt og det skal opprettholdes en kantvegetasjon langs vassdraget med en

reguleringsplan og figur 3).	for biologisk mangfold. Bevare store gamle trær.	kantvegetasjon. Bl.a. kan vi finne en av Hamars trolig største graner her. Det står også ei stor og flott furu nordvest for Kirkebybekken i dette området. Det er dumpet en del hageavfall i skråningen ned mot bekken. Det er også trehyttebygging i området.	bredde på minimum 15 meter på begge sider av bekken. Det er likevel åpning for uttak av «risikotrær» hvis de kan medføre en oppdemming av bekken og øke flomfare. Forutsetninger for dette er at området og kantsona opprettholder sin økologiske funksjon. Rydde opp hageavfall.
Lekeplassen på Kirkebyenga. (Se områdene o_LEK og o_F/N i figur 4)	Fjerne de største trærne på lekeplassen for å unngå vindfall.	Store grantrær har fått vokse seg altfor store og kan utgjøre en fare ved vindfall.	Hogge ned de høyeste trærne. Lage høystubbe av trærne som er integrert i huskestativet.

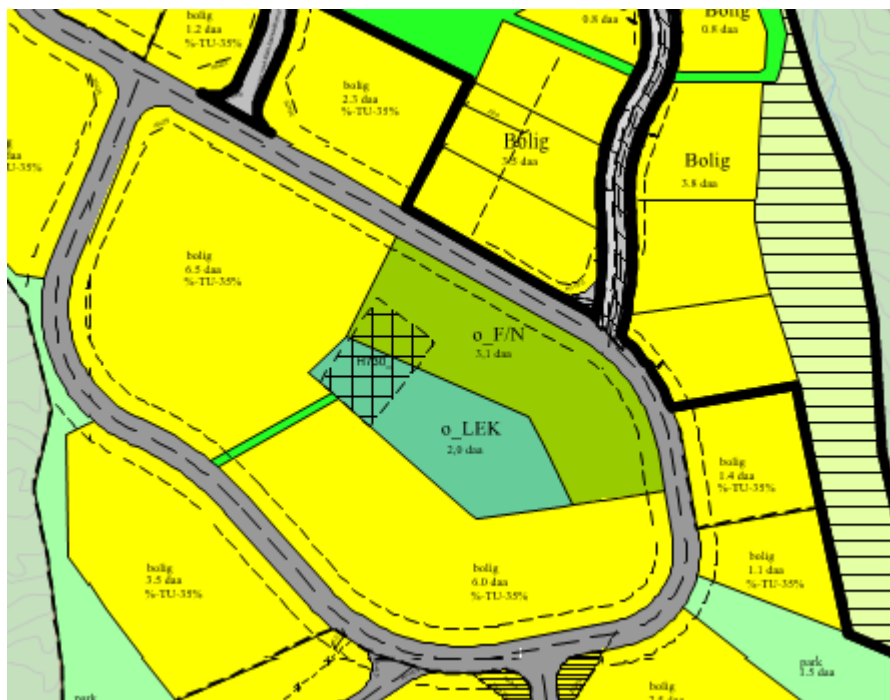
Figur 1: Utvalgte friarealer for skjøtsel på Kirkebyenga.

Figur 2: Lebeltet finner vi i det lysegrønne området nord på Kirkebyenga.

Figur 3: Vegetasjonen langs Kirkebybekken lengs nord innenfor det regulerede området for Kirkebyenga. Den øverste blå prikken markerer en stor furu og den nederste blå prikken markerer en stor og flott gran.

Figur 4: Lekeplassen og nærmiljøanlegget på Kirkebyenga er markert som o_LEK og o_F/N på kartet.

Figur 5: Kart som viser oversikt over registrerte kulturminner på Kirkebyenga.

Bilde 2: Store graner på lekeplassen på Kirkebyenga.

Gjennomføring og oppfølging av planen

Hamar kommune er grunneier på disse arealene og har eieransvar. Dermed må kommunen sørge for at vegetasjonen på friarealene ikke gjør skade (ved å falle ned) på naboeiendommene. Kommunen som grunneier må selv sørge for å avvirke skog av verdi. Vangsåsen vel er bruker av noen av de opparbeidede friarealene og en naturlig koordinator og initiativtaker for beboernes interesser.

Skjøtsel skal ikke foregå i hekkeperioden for fugl. Det vil si at all hogst må skje fra midten av august til starten av april.

Det skal vurderes behov for skjøtsel av trær ca. hvert 5.år og dette kombineres med det kommunale tilsynet av området. Befaring skal kunngjøres slik at interessenter kan være med og spille inn sine forslag til skjøtselstiltak i henhold til gjeldende skjøtelsplan.

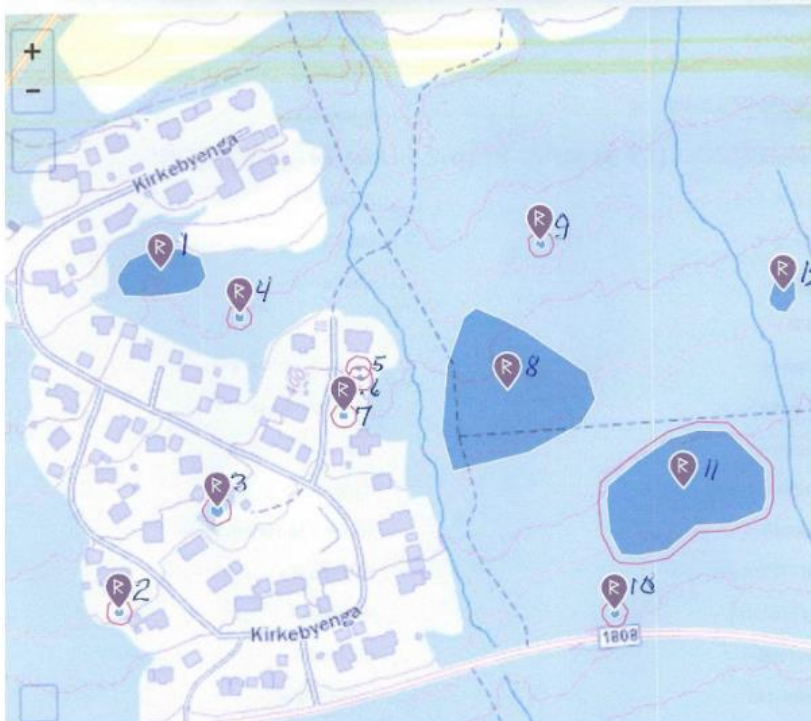

Bilde 3: Bakkevegetasjon på friareal på Kirkebyenga (se grønt felt i figur 1).

VEDLEGG 1 – Kulturminneregistreringer på Kirkebyenga og Vangseterlia.

VEDLEGG 1

Kulturminneregistreringer Kirkebyenga-Vangseterlia

1. Bosetning-aktivitetsområde
2. Kullgrop. Svært tydelig grop med høye voller, flatt bunnparti og kvadratisk bunn, rikelig med trekull i bunnen av gropa, ytre diameter 8,5 m, indre diameter 4,5 m, dybde 1 m.
3. Kullgropa er tidligere registrert tidlig på 1990-tallet av NIKU. Nyregistrert i 2011 i forbindelse med utbedring av lekeområdet hvor den ligger. Innmålt med DPOS-korreksjon.
4. Kullgropa er trolig overdyrket. Den er derfor svært diffus. Den er avlang med antydning til voll i SV. Den inneholder rikelig med trekull. Indre diameter 3 m, dybde 0,3 m, noe gjenfylt med stein i N.
5. Rydningsrøys 1: diam. 7x5 m. Tilnærma rund røys med nevestor stein.
6. Rydningsrøys 2: diam. 3x4 m. Tilnærma rund røys med nevestor stein.
7. Rydningsrøys 3: diam. 3x4 m. Tilnærma rund røys med nevestor stein. Merknad: Det er registrert flere dyrkingsspor og rydningsrøys i området som daterast til jernalder.
8. Området består av en klart definert åker med åkerrein i nedkant og på sidene og med rydningsrøys i åkerreina. Åkeren er tungeformet og følger delvis en

- eksisterende høyderogg. Fuktigere mark i Ø og V. Åkeren slik den framstår i dag er trolig fra 1800-tallet. Trolig har det vært løvskog her for en drøy generasjon siden.
9. Tydelig kullgrop med klare voller og kvadratisk bunnparti, rikelig med trekull i jordboret, ytre diameter 7 m, indre diameter 5 m, dybde 0,75 m. Gropa er merket med rødt bånd.
 10. Kullgrop. Stor og tydelig kullgrop, ødelagt ved hogsten, kjørt over og delvis fylt med hogstavfall. Rikelig med trekull er synlig i de skadede partiene, klare og tydelige voller, kvadratisk bunn parti. Ytre diameter 8 m, indre diameter 4 m, dybde 1,2 m.
 11. Feltet består av enkelte spredte røyser av ulik karakter og av en åkerrein. Tipprøysa i S er klart moderne. Muligens er også et par til av de større røysene fra nyere tid. Innimellom og til dels knapt synlig, ligger det mindre røyser av mer alderdommelig karakter. De er fra 2-4 m i tverrmål og går i ett med bakken eller er opp til 0,3 m høye. De består i hovedsak av fra hodestor til knyttnevestor stein. Traktorvegen gjennom området har kjørt over ei lita røys der det finnes kokstein i toppen av røysa. Inne i et gjenstående granholt på hogstfeltet, ligger det en lav Ø-V gående åkerrein med ei lita, lav røys i V-enden. Åkerreina er ca 10 m lang og ca 0,2 m høy. Vest for åkerreina ligger det ei kullgrop som er helt gjenfylt med stein. Denne steinen er dermed yngre enn ca 1300. Innimellom ligger det fuktdrag. Enkelte røyser er kastet ned i fuktdragene. Det var vanskelig å få en oversikt på grunn av mye hogstavfall.
 12. Området består av en klart avgrenset åker med åkerreiner på tre sider. To store rydningsrøyser ligger i overkant. Jordsmonnet består av i alle fall 0,5 m med homogen matjord uten podsollutvikling.

Ikke plassert nærmere, men på Kirkeby, gnr 49:

Kirkestedets lokalisering og avgrensing er uavklart. Punktmarkeringen på gårdstunet til Kirkeby vestre erstatter tidligere registrering i Askeladden uten stedsfestning. ST. MIKAELS KIRKE, gnr. 49 Kirkeby/Vestre Kirkeby (Vang sogn). Rygh (NG) mener at Aas kircke og Michils kircke hos JN er kun to navn for samme kirke, og at denne kirken stod på (gnr. 49) Kirkeby. Dette fordi bygda hvor gården ligger tidligere kaltes Mikjalsåssinn: "Kirken har været viet til St. Michael og kunde da baade kaldes Michaels K. og Aas K., efter den Aasbygd, som udgjorde dens Sogn" (NG 101). Hos så vel JN som i biskop Johannes Nicolai Almanak-Bog føres kirkene separat, så Ås kirke og Mikaelkirken må ha vært to separate kirker i middelalderen. Michils kircke stod på (gnr. 49) Kirkeby. Ifølge Schøning (II:31), med referanse til biskop Johannes Nicolai Almanak-Bog, lå Michils Kirke øde allerede i 1590. På 1570-tallet lå 1 hud i Kirkebye til Vang kirkes mensa (St. 139), en indikasjon på et tidligere prestebol til Michils kircke. Eldste skriftlige omtale av Kirkebye er i 1578 (NG 88). Utfra lokaltopografi, gårdsgrenseløp og navnetyper bør i tillegg til Kirkeby også (dagens gnr. 13) Ry kunne regnes til opphavsgården i tiden da kirken ble bygd. (Kildegjennomgang til registrering av middelalderkirkesteder av NIKU ved Jan Brendlasmo, RA sak 06/02235-21 - revidert tekst 2014).